

René Guénon

Ezoterismul creștin

**Ordinele inițiatice și simbolismul
profund al tradiției creștine**

Traducere din limba franceză:

DANIEL HOBLEA

EDITURA HERALD

București

Cuprins

SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA EZOTERISMULUI CREȘTIN	9
CUVÂNT-ÎNAINTE	11
PARTEA ÎNTÂI	
STRUCTURA ȘI CARACTERISTICILE TRADIȚIEI CREȘTINE	19
I. Despre limbile sacre	21
II. Creștinism și inițiere	27
PARTEA A DOUA	
DESPRE CÂTEVA ORGANIZAȚII INIȚIATICE CREȘTINE	47
III. Păzitorii pământului sfânt	49
IV. Limbajul secret la Dante și la „Fedeli d’Amore” I	63
V. Limbajul secret la Dante și la „Fedeli d’Amore” II	81
VI. Noi considerații despre limbajul secret la Dante	93
VII. „Fedeli d’Amore” și „Curțile amorului”	101
VIII. Sfântul Graal	111
IX. Inima-sacră și legenda Sfântului Graal	131
SFÂNTUL BERNARD	141

**SCURTĂ PRIVIRE ASUPRA
EZOTERISMULUI
CREȘTIN**

Cuvânt-înainte

René Guénon (1886-1951) a lăsat o operă considerabilă: șaptesprezece cărți publicate în timpul vieții și sute de articole și recenzii publicate în diverse reviste, în special în revista catolică *Regnabit* și în *Etudes Traditionnelles* (vechea *Le Voile d'Isis*), al cărei inspirator a fost din 1929.

Am reunit deja într-un volum intitulat *Initiation et Réalisation Spirituelle*¹ o serie de articole scrise de Guénon între 1945 și sfârșitul anului 1950, care constituie o continuare a volumului *Aperçus sur l'Initiation*². Vă prezentăm acum câteva studii apărute în perioade diferite, dar care se raportează la același subiect, anume ezoterismul creștin. Nu este vorba nicidecum aici de un tratat ce prezintă, chiar într-un mod sumar, diferitele aspecte ale acestui subiect important, pe care René Guénon nu și-a propus niciodată să-l expună în manieră didactică. E vorba despre studii de circumstanță al căror punct de plecare a fost oferit fie de probleme puse de cititori, fie de cărți despre care avea cunoștință René Guénon și ale căror erori și insuficiențe a găsit de cuviință să le semnaleze. Interesul acestor studii fragmentare ni se pare cu atât mai mare, cu cât René Guénon însuși, în afara plachetei despre *Sfântul Bernard* și a micului său volum *Ezoterismul lui Dante*, n-a consacrat nicio lucrare acestei forme a tradiției ce atinge

¹ Edition Traditionnelles, Paris, 1932. (*Inițiere și realizare spirituală*, trad. Teodoru Ghiondea, Ed. Herald, București, 2008 – *N.tr.*)

² *Scurtă privire asupra inițierii*, trad. de Roxana Cristian și Florin Mihăescu, Ed. Herald, București, 2022. (*N.tr.*)

într-un mod atât de presant preocupările cele mai legitime ale imensei majorități a cititorilor săi.

Această rezervă a lui René Guénon este strâns legată de rolul pe care-l atribuie elitei occidentale, în lucrările sale *Orient și Occident* și *Criza lumii moderne*. Contribuția lui constă mai ales în expunerea sintetică a doctrinelor metafizice orientale, destinată să trezească, la occidentalii calificați intelectual, dorința de a regăsi și de a restabili, într-o anumită măsură, aspectele cele mai profunde ale propriei lor tradiții. Acestor occidentali le revine să facă dovada că degenerescența intelectuală și spirituală a Occidentului nu este atât de totală, atât de iremediabilă încât să excludă orice speranță de redresare. Era prin urmare normal, din această perspectivă, ca René Guénon să se fi limitat, în ce privește tradiția creștină, la a oferi câteva „chei”, la a arăta câteva căi de căutare. E ceea ce a făcut în unele capitole și note ale diverselor sale lucrări, în *Ezoterismul lui Dante* și în studiile reunite aici.

Însă această atitudine, atât de ușor de înțeles, a fost interpretată în mod diferit de unii cititori superficiali sau care nu aveau decât o cunoaștere incompletă a operei guénoniene, de asemenea de unii critici ce nu erau, poate, întotdeauna dezinteresați. Ni s-a părut deci esențial să reunim aici câteva din textele în care René Guénon și-a exprimat în modul cel mai clar poziția față de creștinism, cerându-ne scuze pentru aceste reluări față de cititorii ce au făcut un studiu atent și complet al operei sale.

Textul cel mai important din punctul de vedere ce ne preocupă este, fără îndoială, pasajul din *Regele Lumii* în care René Guénon, asimilând Regii-Magi ai Evangheliei celor trei șefi ai Centrului Spiritual Suprem, scrie: „Omagiul

adus astfel nou-născutului Hristos de către reprezentanții autentici ai Tradiției primordiale, în cele trei lumi ce sunt domeniile lor respective, este în același timp, să se remarce bine, garanția perfecte ortodoxii a creștinismului față de această tradiție”¹.

În altă parte, vorbind despre același eveniment al istoriei sacre, René Guénon exprimă aceeași idee cu o mai mare precizie. Făcând aluzie la Melchisedec, care apare, în Biblie, cu dublul caracter sacerdotal și regal, el continuă: „În fine, Melchisedec nu este singurul personaj care, în Scriptură, apare cu dublul caracter de preot și de rege; în Noul Testament, într-adevăr, regăsim de asemenea reunirea acestor funcțiuni în Regii-Magi, ceea ce poate sugera că există o legătură directă între aceștia și Melchisedec ori, în alți termeni, că e vorba, în cele două cazuri, de reprezentanții unei singure și aceleiași autorități. Or, Regii-Magi, prin omagiul adus lui Hristos și prin darurile pe care i le oferă, recunoșteau în El, în mod expres, sursa acestei autorități în toate domeniile în care ea se exercită: primul îi oferă aur și îl salută ca rege; al doilea îi oferă tămâie și îl salută ca preot; în sfârșit, al treilea îi oferă mirul sau balsamul incoruptibilității și îl salută ca profet sau Maestru spiritual prin excelență, ceea ce corespunde de-a dreptul principiului comun al celor două puteri, sacerdotală și regală. Astfel, de la nașterea Sa umană, omagiul îi este adus lui Hristos în cele «trei lumi» despre care vorbesc toate doctrinele orientale: lumea terestră, lumea intermediară și lumea celestă; și cei care i-l aduc nu sunt alții decât păstrătorii autentici ai Tradiției primordiale, păzitorii depozitului Revelației date umanității încă din Paradisul terestru.

¹ Ediția a 3-a, Paris, 1950, p. 32.

Aceasta este cel puțin concluzia care, pentru noi, se desprinde foarte clar din compararea mărturiilor concordante întâlnite în această privință la toate popoarele; și de altfel, sub diversele forme pe care le-a îmbrăcat de-a lungul timpului, sub voalurile mai mult sau mai puțin dense care au ascuns-o uneori de privirile celor ce rămâneau la aparențele exterioare, această mare Tradiție primordială a fost întotdeauna, în realitate, unica adevărată religie a întregii umanități. N-ar trebui privită intervenția reprezentanților acestei tradiții, așa cum ne-o relatează Evanghelia, dacă se înțelege despre ce este vorba, drept una dintre cele mai remarcabile dovezi ale divinității lui Hristos, la fel ca recunoașterea decisivă a sacerdoțiului și a regalității supreme ce îi aparțineau cu adevărat «după rânduiala lui Melchisedec?»¹

Într-adevăr, creștinismul în care crede René Guénon nu este cel al pseudo-ezoteriștilor ce nu vedeau în Hristos nimic mai mult decât un „mare inițiat”, și nici cel al protestanților liberali, ci creștinismul autentic al Bisericilor apostolice:

„... Protestantismul este ilogic prin faptul că, deși se străduiește să «umanizeze» religia, lasă să subziste, cu toate astea, cel puțin în teorie, un element supra-uman, care este Revelația; el n-a îndrăznit să împingă negația până la capăt, dar, expunând această revelație tuturor discuțiilor ce sunt consecința interpretărilor pur umane, a redus-o în fapt la nimic; și când îi vezi pe unii, care continuă să se numească «creștini», că nu mai admit divinitatea lui Hristos, sunt mult mai aproape, fără s-o

¹ „Le Christ prêtre et roi”, articol publicat în revista Le Christ-Roi.

bănuiască poate, de negația completă decât de adevăratul creștinism”¹.

Câteva rânduri mai încolo, poziția lui René Guénon apare și mai clară:

„... S-ar putea face aici o obiecție: n-ar fi posibil ca, deși s-a separat de rânduiala catolică, protestantismul, prin chiar faptul că admite totuși Scrierile sacre, să fi păstrat doctrina tradițională care este conținută în ele? Introducerea «examinării libere» se opune în mod absolut unei asemenea ipoteze, deoarece ea permite toate fanteziile individuale; păstrarea doctrinei presupune de altfel o învățătură tradițională organizată, prin care se menține interpretarea ortodoxă, și, în fapt, în lumea occidentală, această învățătură s-a identificat cu catolicismul”².

Ceea ce era adevărat în epoca Reformei, mai este și astăzi:

„... e cert că doar în catolicism s-a menținut ceea ce subzistă încă, în ciuda a orice, din spiritul tradițional în Occident; înseamnă, aici cel puțin, că se poate vorbi de conservarea integrală a tradiției, la adăpost de orice atingere a spiritului modern? Din păcate, nu pare să fie așa; sau, pentru a vorbi mai precis, dacă depozitul tradiției a rămas intact, ceea ce deja este mult, e destul de îndoielnic ca sensul profund să-i fie încă înțeles în mod efectiv, chiar de către o elită puțin numeroasă, a cărei existență s-ar manifesta fără îndoială printr-o acțiune sau mai degrabă printr-o influență pe care, în fapt, nu o constatăm nicăieri.

¹ La Crise du monde moderne, ediția a 2-a, 1946, pp. 75-76. Cf. Un pasaj paralel în *L'Erreur Spirite*, ediția a 2-a, 1952, p. 126. (Vezi și *Criza lumii moderne*, trad. Teodoru Ghiondea, Ed. Herald, 2022 – N. red.)

² Loc. cit., p. 76.

E vorba așadar, în mod mai plauzibil, de ceea ce am numi o conservare în stare latentă, permițând întotdeauna, celor ce vor fi capabili, să regăsească sensul tradiției, chiar dacă acest sens n-ar fi în mod actual conștient pentru nimeni...”¹

Citatele precedente, oricât de importante ar fi, necesită totuși alte precizări. Din faptul că creștinismul ocupă relativ puțin spațiu în opera lui René Guénon, luată în ansamblul ei, și din faptul că n-a urmărit să-i pună în lumină conținutul metafizic și inițiativ, unii s-au crezut îndreptățiți să concluzioneze că el considera creștinismul ca o formă tradițională, desigur regulată și ortodoxă, dar oarecum incompletă sub raportul cunoașterii metafizice. René Guénon s-a opus cu anticipație, și de multă vreme, unei asemenea deformări a gândirii sale. În 1925, în conferința sa despre *Metafizica orientală*, Guénon făcea o declarație ce nu lasă loc niciunui echivoc. După ce a vorbit despre „metafizica parțială” a lui Aristotel și a continuatorilor săi, el spunea:

„În ce ne privește, avem certitudinea că, în Antichitate și în Evul Mediu, au existat în Occident, la dispoziția unei elite, doctrine pur metafizice și pe care le putem numi complete, inclusiv această realizare care, pentru majoritatea modernilor, este fără îndoială un lucru greu de conceput”².

Or, în Occident și în Evul Mediu (și știm că atunci când René Guénon vorbește de Evul Mediu are în vedere în special perioada Evului Mediu latin, care se întinde de la domnia lui Carol cel Mare până la începutul sec. XIV), aceste doctrine pur metafizice și complete, la fel ca și

¹ Loc. cit., pp. 77-78.

² *La métaphysique orientale*, ediția a 3-a, 1951, p 14.

metodele de realizare corespondente, nu puteau aparține decât ezoterismului creștin și, mai precis, unui ezoterism sprijinit pe exoterismul religios al catolicismului roman¹. Opera lui René Guénon le-a permis multora să redescopere și să interpreteze corect aceste doctrine în general uitate sau rău înțelese.

*

Studiile reunite în volumul de față sunt consacrate, în marea lor majoritate, unor organizații pe care René Guénon le considera ca fiind, în Evul Mediu, deținătoarele învățăturii și ale metodelor ezoterismului creștin: Ordinul Templului, Fidelii Amourului, Cavaleria Sfântului-Graal. Cu acest titlu, ele constituie o întregire a *Ezoterismului lui Dante* și a *Regelui Lumii*². Le-am precedat cu două studii intitulate *Despre limbile sacre* și *Creștinism și Inițiere*. Primul, care pune în lumină importanța limbii ebraice în creștinism, arată calea de cercetare cea mai importantă, poate, pentru un studiu aprofundat al științelor tradiționale și al metodelor ezoterismului creștin. Al doilea privește structura creștinismului sub dublul său aspect religios și inițiativ.

*

La sfârșitul acestui cuvânt-înainte, pe care îl considerăm indispensabil și pe care ne-am străduit să-l facem cât mai obiectiv posibil, nu putem să nu formulăm între-

¹ Una dintre mărturiile cele mai importante ajunse până la noi, despre existența în Evul Mediu a unor asemenea doctrine, este opera lui Meister Eckhart. Desigur, ele își aveau echivalentul în creștinătatea orientală.

² Cf. *Regele lumii * Ezoterismul lui Dante*, trad. Daniel Hoblea, Teodoru Ghiondea, Ed. Herald, 2022. (N. red.)

barea ce va încolți în spiritul multor cititori când vor lua cunoștință de această mică lucrare: a rămas undeva viu ezoterismul, în puritatea dacă nu în integralitatea sa, în sânul creștinismului latin? Într-o notă redactată în ultimele luni ale vieții sale (decembrie 1949) și reprodusă în această carte (p. 44), René Guénon lua în considerare această posibilitate.

Cum am putea să ne îndoim? Ne gândim la cuvintele peste care nu trebuie să se treacă. Pe de o parte:

„... Și Eu îți spun ție că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui”¹.

Și pe de altă parte:

„... Dar Petru, întorcându-se, l-a văzut venind în urmă-i pe ucenicul pe care-l iubea Iisus, acela care la Cină se rezemase pe pieptul Său... Pe acesta deci văzându-l, Petru i-a zis lui Iisus: Doamne, dar cu El ce va fi? Zisu-i-a Iisus: Dacă vreau Eu ca acesta să rămână până voi veni, ce te privește? Tu urmează-Mă pe Mine! Ca urmare, a ieșit cuvântul acesta între frați, cum că ucenicul acela nu va muri; dar Iisus nu i-a spus că nu va muri, ci: Dacă vreau Eu ca acesta să rămână până ce voi veni, ce te privește?”²

Cu siguranță, opera lui René Guénon nu a contrazis aceste cuvinte.

Jean Reyor

¹ Mat. XVI, 18.

² Ioan, XXI, 20-23.

PARTEA ÎNTÂI

**STRUCTURA ȘI
CARACTERISTICILE
TRADIȚIEI CREȘTINE**

I

DESPRE LIMBILE SACRE¹

Am remarcat în trecere, de câtva timp², că lumea occidentală n-a avut la dispoziție o altă limbă sacră în afara ebraicii; acesta este, la drept vorbind, un fapt destul de ciudat și care necesită câteva observații; chiar dacă nu are pretenția de a rezolva diferitele chestiuni ce se pun în legătură cu acest subiect, faptul nu este lipsit de interes. Este evident că, dacă ebraica poate juca acest rol în Occident, e datorită filiației directe ce există între tradițiile iudaică și creștină și încorporării Scripturilor ebraice în Cărțile sacre ale creștinismului însuși; însă ne putem întreba cum se face că acesta nu are o limbă sacră care să-i aparțină în mod propriu, cazul său apărând, printre celelalte tradiții, ca realmente excepțional.

În această privință, e important înainte de toate să nu se confunde limbile sacre cu limbile în mod simplu

¹ Etudes Traditionnelles, aprilie-mai 1947.

² „Les racines des plantes”, în Etudes Traditionnelles.

liturgice¹: pentru ca o limbă să poată acoperi acest din urmă rol, e suficient, în fond, ca ea să fie „fixată”, ferită de variațiile continue pe care le suferă obligatoriu limbile ce sunt vorbite în mod obișnuit²; însă limbile sacre sunt în mod exclusiv cele în care sunt formulate Scripturile diferitelor tradiții. Se înțelege de la sine că orice limbă sacră este în același timp, și cu atât mai mult, și limba liturgică sau rituală a tradiției căreia îi aparține³, dar reciproca nu este valabilă; astfel, greaca și latina pot foarte bine, la fel ca și câteva alte limbi vechi⁴, să joace rolul de limbi liturgice pentru creștinism⁵, dar ele nu sunt nicidecum limbi sacre; chiar dacă s-ar presupune că ele au putut avea odinioară un asemenea caracter⁶, acesta era, în orice caz,

¹ Asta cu atât mai mult cu cât am văzut un orientalist calificând araba drept „limbă liturgică”, care este, în realitate, o limbă sacră, cu intenția ascunsă, totuși destul de clară pentru cine știe să înțeleagă, de a deprecia tradiția islamică; și acest lucru nu este lipsit de legătură cu faptul că același orientalist a dus în țările de limbă arabă, de altfel fără succes, o adevărată campanie pentru adoptarea scrierii cu caractere latine.

² Preferăm să spunem aici limbă „fixată” mai degrabă decât limbă „moartă” cum se face de obicei, deoarece, atâta vreme cât o limbă este păstrată în uzanțele rituale, nu se poate spune, din punct de vedere tradițional, că ea ar fi realmente moartă.

³ Spunem liturgică sau rituală pentru că primul din aceste două cuvinte nu se aplică în mod propriu decât formelor religioase, pe când al doilea are o semnificație cu totul generală, care corespunde deopotrivă tuturor tradițiilor.

⁴ Mai ales siriaca, copta și slava veche, folosite în diverse Biserici orientale.

⁵ Firește, nu avem în vedere decât ramurile regulate și ortodoxe ale creștinismului; protestantismul sub toate formele sale, nefolosind decât limbi vulgare, nu mai are, prin chiar acest fapt, liturghie propriu-zisă.

⁶ Faptul că nu cunoaștem Cărțile sacre scrise în aceste limbi nu ne permite să înlăturăm în mod absolut această supoziție, căci au existat cu siguranță în Antichitate multe lucruri ce n-au ajuns până la noi; există, desigur, probleme ce ar fi foarte dificil de rezolvat în prezent, ca de pildă, în ceea ce privește tradiția romană, aceea a adevăratului caracter al *Cărților Sibiline*, ca și aceea a limbii în care au fost redactate.

valabil în tradițiile dispărute, cu care creștinismul nu are în mod evident niciun raport de filiație.

Absența limbii sacre în creștinism devine și mai frapantă când se remarcă faptul că, chiar pentru ceea ce ține de Scripturile ebraice, al căror text primitiv există totuși, nu se folosesc „oficial” decât traducerea greacă și latină¹. Cât privește Noul Testament, se știe că textul său nu este cunoscut decât în greacă și că pe acesta se bazează toate versiunile în alte limbi, chiar în ebraică și în siriacă; or, cel puțin în cazul Evangheliilor, e, desigur, imposibil să se admită că aceasta ar fi adevărata lor limbă, vrem să spunem cea în care au fost pronunțate înseși cuvintele lui Hristos. E posibil totuși ca ele să nu fi fost scrise niciodată în mod efectiv decât în greacă, fiind transmise anterior, în limba originală, pe cale orală²; dar, în acest caz, se poate pune întrebarea de ce nu s-a făcut fixarea în scris, atunci când ea a avut loc, și în această limbă; și ar fi foarte greu să se răspundă la această întrebare.

Oricum ar fi, problema nu este lipsită de inconveniente în anumite privințe, căci numai o limbă sacră poate să asigure invariabilitatea riguroasă a textului Scripturilor; traducerea variază, inevitabil, de la o limbă la alta și, în plus, ele nu pot fi niciodată decât aproximative, fiecare limbă având moduri de expresie proprii ce nu corespund întocmai celor ale altora³;

¹ Versiunile Septuaginta și Vulgata.

² Această simplă remarcă cu privire la transmisiunea orală ar trebui să fie suficientă pentru a reduce la zero toate discuțiile „criticilor” asupra pretenției date a Evangheliilor, și ea ar fi într-adevăr suficientă dacă apărătorii creștinismului n-ar fi ei înșiși mai mult sau mai puțin afectați de spiritul antitraditional al lumii moderne.

³ Această stare de lucruri favorizează atacurile „exegeților” moderniști; chiar dacă ar exista texte în limba sacră, asta nu i-ar împiedica, fără îndoială, să le ia în discuție ca niște profani ce sunt, dar cel puțin atunci ar fi mult